

Film (nejen) v autorskoprávních souvislostech

Ivan David, *Filmové právo. Autorskoprávní perspektiva*. 1. vydání. Praha: Nová beseda 2015.

Ve většině dosud vyšlých recenzí knihy Ivana Davida je vyzdvihována její důležitost z toho důvodu, že zaplňuje obrovskou mezeru na tuzemském filmovém i právnickém knižním trhu. Když totiž nepočítáme příliš stručnou a špatně koncepčně uchopenou příručku Jiřího Hrabánka,¹⁾ tak mohl zájemce o aktuální autorskoprávní úpravu audiovizuálních děl (resp. o filmové právo, pokud přijmeme termín používaný Davidem) sáhnout jedině po publikacích, které se zabývají příbuznými obory, jako je mediální právo, reklamní právo apod., případně po některých parciálních článkách nebo rovnou po některém z komentářů k autorskému zákonu,²⁾ které jsou však svou stavbou určeny spíše pro právníky aplikující konkrétní ustanovení zákona než pro čtenáře z řad studentů či filmových profesionálů. Jinými slovy, žádná monografická publikace věnující se (autorsko)právní problematice filmu se na našem území neobjevila již mnoho desítek let. Už jenom tento fakt samozřejmě dělá z *Filmového práva* vydaného nakladatelstvím Nová beseda velice záslužný počin, nebylo by však spravedlivé pro něj přehlí-

žet kvality knihy, či naopak nebýt ke knize kritický.

Publikace je přehledně a logicky rozdělena do šesti kapitol, v nichž se David od obecnějších částí vymezujících vztah práva a filmu (kapitola 1)³⁾ a základní pojmy (kapitola 2) dostává přes historický vývoj autorského práva (kapitola 3) až k současné platné a účinné úpravě autorského práva na území České republiky (kapitola 4). Následuje přehled filmového obligačního práva a mimosmluvního užití ve filmovém právu (kapitola 5) a knihu uzavírá přehled relevantní judikatury (kapitola 6), v němž David na základě vlastního cenného výzkumu ukazuje, že v souvislosti s filmem u nás v současnosti příliš sporů nevzniká, resp. že se tyto spory nedostávají k obecným soudům. Tuto částečnou absenci zajímavé české judikatury si David vynahrazuje přehledem judikatury USA, který by však přece jen mohl být zevrubnější a mohl by v něm být kladen větší důraz na recentní soudní rozsudky.

Knihy vznikla přepracováním Davidovy rigorózní práce obhájené na Ústavu práva autorské-

1) Jiří Hrabánek, *Film z hlediska autorského práva*. 2. vydání. Praha: Leges 2011.

2) Z hlediska kvality i rozsahu je nedostižným dílem především komentář od dvojice Ivo Telec a Pavel Tůma. Ivo Telec – Pavel Tůma, *Autorský zákon: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck 2007.

3) Zde poněkud vyčnívá podkapitola 1.1.1 — Exkurz: Předmět „Film a právo“ zabývající se zejména právními filmy a jejich možným použitím při výuce na právnických fakultách, která se výrazně vzdaluje od tématu a bez níž by se kniha klidně obešla (s. 16–19).

ho, práv průmyslových a práva soutěžního Právnické fakulty Univerzity Karlovy, což se odráží v jejím autorskoprávním zaměření a v tom, že se až na některé výjimky vyhýbá veřejnoprávní úpravě audiovize (tj. zejména zákona č. 496/2012 Sb., o audiovizi). Toto však nelze brát jako výtku, neboť autor již v titulu publikace jasně deklaruje, že na filmové právo hodlá názírat autorskoprávním prizmatem. Avšak i některé oblasti, které se autorského práva týkají, by si zasloužily větší prostor a detailnější rozbor. Jako příliš stručné se jeví části týkající se témat filmového pirátství, filmové distribuce, kolektivní správy, audiovizuálních děl v prostředí internetu a téměř zcela pak v knize postrádám komparaci současných evropských autorskoprávních úprav audiovizuálních děl. Na obranu autora však lze dodat, že každé z těchto témat by vydalo takřka na samostatnou monografii.

David se snaží přistupovat k analyzovaným právním předpisům kriticky a upozorňovat na některé jejich problematické pasáže (jako je absence parodie mezi zákonnými licencemi v autorském zákoně, s. 167). Rovněž je schopen zaujmout jasný a dobře vyargumentovaný postoj i k otázkám, na nichž mezi autorskoprávními teoretiky nepanuje shoda (jako je například zařazení kameramanských, střihačských a zvukařských děl mezi díla audiovizuálně užitá, s. 54–56). V těchto osvěžujících úvahách *de lege ferenda* však mohl být autor klidně ještě o něco odvážnější a mohlo jich v knize být i více, jelikož na řadě míst kontroverzní úprava autorského práva pro ně určitě skýtá nemalý prostor.

Davidovi se v knize daří propojovat erudici v oblasti autorského práva, praktické zkušenosti z advokátní praxe a orientaci v dějinách filmu a soudobých filmových teoriích získanou během absolvování filmových studií na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Tento interdisciplinární přístup k tématu se projevuje už v rozmanitém seznamu použitých zdrojů, kde vedle sebe stojí ryze právnícké publikace, filmově-historické texty, ale také třeba autoři jako Walter Benjamin nebo Slavoj Žižek.⁴⁾ Kniha díky tomu může rozšířit obzory oběma jejím hlavním cílovým skupinám. Může být velkým přínosem jak pro studenty a profesionály z filmové branže (zejména pro producenty, kteří se s autorským právem setkávají dennodenně), tak pro právníky zabývající se autorským právem, které kniha provede většinou otázek, na něž mohou při poskytování právních služeb v oblasti audiovize narazit a zároveň si díky ní mohou udělat jasno v některých pojmech užívaných ve filmové praxi, rozšířit si znalosti filmové historie a nahlédnout na současné přemýšlení o filmu.

Zmiňovaná praktická využitelnost a relativní uživatelská vstřícnost však naštěstí nejsou na úkor odbornosti a přesnosti textu. Kniha se zdá být téměř zcela prostá zásadních faktických či jazykových chyb.⁵⁾ Autorova akurátnost, která je jistě užitečná v jeho advokátní praxi, však pro jeho čtenáře může být někdy až na obtíž. Zejména citování právních pramenů v plné a nikoliv zkrácené citaci se jeví jako nadbytečné a navíc v kontextu právníckých publikací velice vzácné.

4) V bohatém seznamu zdrojů mi chyběla snad jen rozsáhlá stať Jana Hellera z roku 1913, která je možná vůbec prvním tuzemským odborným textem na téma filmového práva a jež mohla dále rozšířit a obohatit Davidovy historické exkurzy. Jan Heller, Úvod do práva kinematografu. *Sborník věd právních a státních* 13, 1913, č. 1–2, s. 141–178, a č. 3–4, s. 332–371.

5) Pouze pro úplnost, popř. pro případ dalšího vydání uvádím následující drobné chyby či nepřesnosti: s. 75 — zákon č. 35/1965 Sb. o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon) ve svém vyhlášeném znění v § 33 odst. 4 stanovoval jako dobu trvání autorského práva k dílům filmovým pouze 25 let po uveřejnění díla, doba trvání těchto práv byla prodloužena na 50 let až novelou z roku 1990; s. 117 — název nosiče uveden nesprávně jako blue-ray; s. 160 — název známého českého veřejného úložiště dat zní uloz.to, a nikoliv ulozto.cz (byť je provozován i na této doméně); s. 173 — oficiální název zásadní lidsko-právní úmluvy nezní Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, nýbrž Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod.

Uvádění některých citací dvojjazyčně v obdobné publikaci rovněž nevnímám jako nezbytnost. Kvůli těmto „výstřelkům“ pak v některých místech poznámky pod čarou stoupají výše, než by bylo nutné, a kniha se stává čtenářsky méně komfortní.

Za zmínku stojí také odvážná a výrazná grafická úprava od studia Belavenir, která jako by se chtěla za každou cenu vymezit vůči suchopárným a graficky fádním právnickým příručkám. Ačkoliv tuto snahu kvituji, tak zároveň musím jedním dechem dodat, že na lesklou stříbrnou siluetu kovboje na přebalu knihy si není jednouché zvyknout.

Navzdory několika výše uvedeným výhradám platí, že se Davidovi podařilo napsat knihu, jež není pouhou přehledovou právní příručkou zastarávající spolu s první podstatnější novelou zákona. *Filmové právo* je ambicióznější text, jenž kromě přehledu platného práva souvisejícího s filmem přináší rovněž objevný vhled do historie tohoto oboru a filmové právo komplexně zasazuje do širších uměnovědných, politických, historických, ekonomických a jiných souvislostí. Byť si lze představit další rozšíření knihy a důkladnější rozpracování některých jejích dílčích pasáží, tak se přesto jedná svým tématem, ale i rozsahem a hloubkou jeho zpracování o zásadní knihu, z níž bude čerpat přinejmenším celá jedna generace studentů i profesionálů z oblasti práva i filmu, protože právo k filmové produkci odjakživa neodmyslitelně patří a vždy na ni mělo (a bude mít) značný vliv.

Ferdinand Fořt